

„Lásza az olvasó, hogy javát akarjuk!...“

LÁTOGATÁS A TATABÁNYAI BÁNYÁSZKÖNYVTÁRAKBAN

A tatai szénmedence központja jellegzetes bányászváros. Aknatornyok fúród-
nak a magasba, utcáit keresztül-kasul
szelik a drótkötél- és csillevasútpályák.
Települése még a multat idézi; alknák
szerint csoportosult, földszintes telepek.
De a jövő Tatabányájának előőrsei már
itt-ott feltűnedeznek, új, központi fűtéses
lakóháztömbök jelzik a fejlődést. Így hát
mindjárt látszik, hogy — mint mindenütt
ebben az országban, — Tatabányán is
szakadatlanul küzdelem folyik. Küzde-
lem a szénért, a városfejlesztésért, de
küzdelem az új emberért, az új kultú-
ráért is!

A kultúra léghatalmasabb terjesztője a
könyv. A könyv terjesztője pedig a
könyvtáros. Nem lesz érdektelen tehát,
ha belepillantunk az ország egyik legfon-
tosabb szentermelő üzemének, a Tata-
bányai Szénbányászati Trösztnek könyv-
tári életébe.

Első utam a VIII-as aknához vezetett.
Erről az aknáról sokat olvashat az ember.
Megérkezésemkor is a megyei lap a
VIII-as akna ismételt előretöréseit adta
hírül. De a könyvtár munkája is feltűnt
az Ünnepi Könyvhéttel kapcsolatban.

Megviselt, földszintes épületben, a
mosdóhelyiség mellett van a könyvtár-
szoba. Az ajtón meglehetősen fakult fel-
írás hirdeti: »Üzemi könyvtár.« A mosdó
kezelője, Erős János elvtárs a könyvtá-
ros. Negyvenes, kopaszodó, élénktekin-
tetű, mozgékony ember. Örömmel fogadja
»A Könyvtáros« munkatársát, ismeri és
szereti a lapot, saját szavai szerint »so-
kat köszönhet neki«. Büszkén mutatja a
könyvekkel zsúfolt 5 szekrényt, amelyek-
ben több mint 1300 kötet könyv foglal
helyet.

— Ha tudná az elvtárs, milyen harcot
vívtam én ezekért a szekrényekért!... —
mondja mosolyogva. S nem sok biztatás
kell, hogy részletesen, figyelemreméltó
szakszerűséggel elmesélje »könyvtárá-
nak« történetét.

— ... Monoxid mérgezés miatt kerül-
tem fel az aknából, pedig szívesen lemenné-
k ismét, ha az orvos engedne. Rámbíz-
ták a mosdót és így kerültem a könyvtá-
rossághoz, mert olvasni mindig nagyon
szerettem. 1951-ben vettem át a könyve-

ket. Hát bizony mindjárt láttam, hogy
rossz gazdálkodás folyik itten. Nézze meg
ezeket a piszkos, krikszkrakszos papíro-
kat. Ezekre jegyezték, hogy ki milyen
könyvet vitt, persze a visszahozást nem-
igen kérték számon. Szabadon állottak a
könyvek, az vett el, aki akart. Mikor meg-
bíztak, azt mondtam: vegyük fel a
könyvjegyzéket. Ugyanakkor szétoztot-
tam a könyveket erre a 6 csoportra, amit
itt lát: A) Politikai, B) Szépirodalom, C)
Tudományos, D) Színdarabok, Cs) Ver-
sek, Sz) Bányászati szakkönyvek.

Mert a raktárnak rendbe kell lenni,
csak így lehet jól kölcsönözni, ez a véle-
ményem... Azt kérdi, minek a színdarab
meg a verscsoport? Azért, mert működik
itt egy kultúrcsoport, ha azok jönnek
anyagért, akkor az ember mindjárt egy-
betalálja az egészet. Hát ezért...

... Egyszóval felvettem a jegyzéket, de
most újra leltározok a »hivatalos« rend-
szer szerint. Aztán rendbehoztam a szek-
rényeket, meg a Szociális Osztálytól kér-
tem újakat, hogy jól el legyenek zárva a
könyvek. Akkoriban még a Tröszt Szoci-
ális Osztálya vásárolta és osztotta szét
a könyveket. De nagyon rosszul. Volt úgy,
hogy leküldtek 10—10 darabot olyan
könyvből, amit senki se olvasott mind-
máig. Rossz volt az anyag összetétele.
Nézze meg például ezt a jegyzéket:

(Valóban meghökkentő. 168 művet so-
rol fel a jegyzék, ebből, mindössze 4—5
a magyar szépirodalom, kb. 130 a poli-
tikai és szakmai és kb. 30 kötet a szovjet
szépirodalom.)

Úgyhogy én most az állományt javítom
fel. Jelenleg jobban megy a beszerzés. A
szakszervezet kiadja a keretet, s min-
den akna maga vásárol, amit akar. Így
dolgoztam fel magam egészen a 60 száza-
lékos szépirodalmi állományig, ami elő
van írva. De tudja, ilyen kis könyvtár-
nak a beszerzést is módszerrel kell csi-
nálani. Én például egyet veszek minden
jó könyvből, hogy lehetőleg mindenféle
legyen. Amit aztán nagyon visznek az ol-
vasók, abból utána is veszek. Ha kérnek
valamit, előjegyzem; abból is veszek.
Jóba kell lenni a könyvterjesztővel, ak-
kor, ha jön valami jó magyar könyv,
szól az embernek. Itt van ni ez a jegyzék,
ezt nemrég vásároltam:

(A jegyzék 56 könyvet sorol, ebből 21

a szépirodalom, a 21-ből 11 kötet a magyar szépirodalom.)

Ebben azért van kevesebb szépirodalom, mert az őszi oktatáshoz vettem a szükségeseket. Csak az a baj, hogy tavaly minden hónapban kaptam 650 forintot, az idén meg össze-vissza, ahogy jut, és majd ezerral kevesebbet fogok kapni, mint tavaly! Pedig az olvasók jönnek ám! Nem dicsekedek, de 850 dolgozóból már 306 olvasóm van. Az idei forgalom mégis kisebb lesz, mint a tavalyi. Mert nem tudok rendszeresen vásárolni, nem tudom kellően kielégíteni őket.

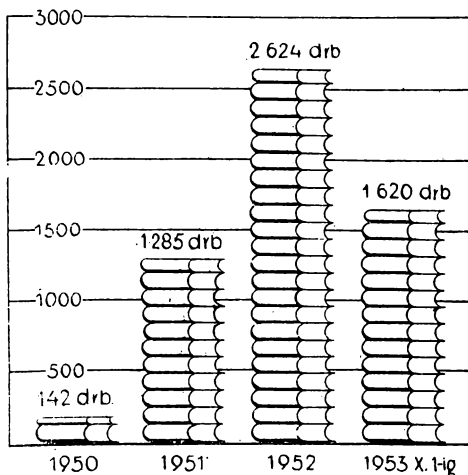
(A statisztika szerint igaza van: 1950-ben 142 kötet, 1951-ben, miután átvette 1285 kötet, 1952-ben 2624 kötet, 1953. X. 1-ig 1620 kötet forgott.)

Hát ezt szeretném, ha megírná, hogy megint lenne állandó keretünk. Meg az is baj, hogy »A Könyvtáros« későn jár ide. De nem a könyvüzlet a hibás, hanem ott Pesten van a hiba, mert az októberi szám is csak november 12-re ért ide a könyvterjesztőhöz. Az is jó lenne, amit írtak, hogy irodalmi cikkek lennének benne, meg az alapfokú tanfolyam jegyzetei. Így még többet tanulhatnak. Mert, lássa, én rendszeresen tanulok a lapból. Nézze meg:

(Elibém teszi a legutóbbi Könyvtáros-t, amelyben a fontosabb mondatok, szakjegyzetek ceruzával alá vannak húzva. Kétségtelenül példamutató elmélyülés egy társadalmi-munkás könyvtáros részéről.)

Sokáig beszélgetünk, vitatkozunk még. Beszélgetésünket minduntalan megzavarják. »Erős elvtárs a mosdóba hívnak!« »Erős elvtárs, mi van a védőételekkel?« »Erős elvtárs kapcsolod be a hangszórót, mondd be a napi eredményeket!« ... »Élelmes ember«, mondják rá, mindent szívesen csinál. Pedig fizetése mindössze 700 forint. De legszívesebben mégis a könyvtárat gondozza. Ezt talán fontosabb munkájának érzi, mint fizetéses beosztását. Szinte ő az egyetlen alknakönyvtáros, aki rendszeresen felkeresi a Megyei Könyvtárat, tanácsot kér, tanul, bevezeti a szakszervezet által előírt kartonos kölcsönzést, kiállításokat rendez stb. Pedig nemcsak őt, de a könyvtárhelyiséget is sok mindenfelé igénybeveszik. Társalgásunk közben is szakelőadást tartottak a szobában. Erős elvtársat ez sem szomorítja el, sőt kihasználja a lehetőséget, s a tanfolyam után odaszól az oktatónak, öreg Csik István vójának:

Könyvkölcsönzési grafikon 1950-53 X hó 1-ig

A VIII. akna-könyvtár kölcsönzési grafikonja

— Jöjjön, Pista bátyám, új könyvek érkeztek...

Az öreg csákovábajuszú bányász érdeklődve nézegeti az új műveket, de most politikáit kér, mert a Párttörténet II. évfolyamát végzi. Közben megkérdi, mit jelent az a szó, hogy »tézis«? Erős elvtárs előveszi az Idegen Szavak Szótárát, kikeresi, kezébe adja. Pista bácsi olvassa a magyarázatot Utána a vendégre néz, egy kicsit filozófál, majd nem állhatja meg, hogy egy-két oktató szót ne ejtsen a múlttól.

— Maguk nem is tudják — azt mondja —, hogy mi bányászok, hogy el voltunk nyomtatva a múltban, nekünk csak a csinn-bumm regény jutott; legyünk őszinték, mi most a szépirodalmi olvasással gyerekcipőben járunk, nehezek az idegen szavak. Azelőtt volt egy Kaszinó, onnan lehetett 2 hétre kivinni könyvet, 6—8 fillérért, de csak annak, aki az üzemvezető úrtól kapott belépési engedélyt. Nekem járt a Tolnai Világlapja, attól kaptuk a Tolnai könyveket, meg szomszédokkal csereberéltünk. Mert hát a Kaszinóba munkás nemigen mehetett. Én is, mikor kértem, azt mondták, megnezik előbb, megérdemlem-e? Hát nem kaptam...

Így az öreg Csik bácsi. Erős elvtárs pedig folytatja:

— Lássa, így van minálunk. Azt kérdezi, hogy értem el az eredményeket?

... Azt is megmondom! Legelőször is, mikor megvolt a rendes leltár, meg raktár, elkezdtem dolgozó társaimmal beszélgetni. »Pajtás, mi van véled, hogy te nem olvasol?« Persze, az állomány régi, rossz összetétele volt az ok. Azt mondja: »Á, nektek úgyszincs olyan könyvek, amit szeretnék!« De én már közben feljavítottam az anyagot. Behívom: »Milyet akarsz? Gyere csak, nézd meg a könyveket!« Bejön, de nagynehezen, mert fél, hogy valami olyat, ami nem kell neki, akarok rátukmálni. Odabent megkérdem: »Miről szeretnél olvasni?« Akiik falusiak, pusztáról jöttek, azt mondják: »Én olvasnék olyan képeket, meseféleket...« Mert, tudja, minálunk még most tanul a nép olvasni. Adok neki mesét és úgy szoktatom lassan-lassan az irodalomra. Nézze meg ezt a kis statisztikát, meglátja igazam van:

(Öt hónapot számolunk össze. Forgott: 1152 kötet. Ebből ideológiai: 40, ismeretterjesztő: 50, szakmai: 11, egyéb: 28, szépirodalom: 527 és ifjúsági (mese): 496 kötet.)

Vagy nézze, itt van Eötvös Erzsébet. Falusi lány, szállítócsillás. A törzslapja szerint először elolvasta a Rügyfakasztó Benedek meséjét, a Katját, a Papírfigurát és egy Tersánszky könyvet. Mese, ifjúsági, humoros. Lássa, így lassan-lassan rászoknak a jó irodalom olvasására.

Az a fontos, hogy ne riasszuk meg a kezdőt, ne erőszakoskodjunk, lássa az olvasó, hogy javát akarjuk! Igazam van?

Igazam van, Erős elvtárs! Minden jó könyvtáros véleményét mondotta ki.

*

A több mint háromórás beszélgetéstől —, melyet csak tömörítettem, s melyből egy lelkes könyvtárost ismertem meg! — felvillanyozódva léptem be a Zsdánov Kultúrotthon könyvtárszobájának ajtaján. Itt azonban mélységes csalódás ért. A Szakszervezetek Területi Bizottságánál úgy tájékoztattak, hogy a kultúrotthon könyvtára hivatott az aknakönyvtárak összefogására és ellenőrzésére. Azt hittem, mintakönyvtárakat találók. E helyett egy teljesen szakszerűtlenül gondozott, rideg könyvtárhelyiségbe jutottam.

Vörös Istvánné három hónapja vette át a könyvtárat. Rendbeszedte a raktárat, de csak úgy, a saját elgondolása szerint. Könyvtárosi szakképzettsége nincs, tehát nem is lehet csodálkozni, ha rosszul csinálta. Elismerésreméltó szorgalommal

írogatja három hónapja a katalógust is, de sajnálattal kellett tudomására adnom, hogy munkája kárbaveszett, használhatatlan. Miközben ugyanis a szekrényben ott heverték a szabvány katalóguskartonok, amikről nem tudta, hogy mire való; Vörös né elvtársnő nagy, kb. 30×40 cm-es kartonlapokra írta egymás alá a könyvcímeket, polcszerinti betűsorrendben. A leltárkönyv nincs hitelesítve, nem oldalszámozott. A könyvszekrény szép, de kicsi, az 1500 kötet könyv kettős sorban helyezkedik el benne. A hátulsó sorhoz szinte lehetetlen hozzáférni. A raktár beosztása sem jó. A kölcsönzés kartonokkal történik, megfelelő pontossággal. Statisztikai füzet sincs, az elvtársnő nem is hallott ilyesmiről! (A VIII-as aknánál van!) Jelenleg mindössze 200 olvasó látogatja a könyvtárat. Utcai cím-tábla nincs. Nem kielégítő az állomány megoszlása sem. A helyzet magyárból a következő: 1. Szépirodalom: 794 kötet, 2. Politikai: 150 kötet, 3. Ifjúsági: 114 kötet, 4. Egyéb: 398 kötet. A csupán 50 százaléknyi szépirodalmi anyagból is nagyon kevés a magyar klasszikus. Mikszáth, Móricz semmi nem volt, most pótolja Vörös né elvtársnő. A beszerzés rendszeretlen, ebben az évben kétszer vásároltak könyvet. A heti kétszeri (kedd, péntek: 6—8) kölcsönzést is kevésnek találjuk. Az elvtársnő ezt azzal indokolja, hogy egyéb napokon az aknákat járja, s egyébként sincs státuszban, ő csak tiszteletdíjas könyvtáros. (Havi 700 forint tiszteletdíjjal!) Eddig azonban mindössze 6—8 aknát látogatott meg, látogatásairól feljegyzést nem készített, jelentést nem adott. »A Könyvtáros« sem jár ebbe a »központi« könyvtárba, ugyanakkor, amikor sok aknakönyvtárba jár.

Látható, hogy a Zsdánov Kultúrotthon Könyvtára még messze van attól, hogy az akna- és szálláskönyvtárak központja legyen. Vörös né elvtársnő nem hibáztatható. Őt odaállították, ezt csinálja; de az már senkinek nem jutott eszébe, hogy a Megyei Könyvtárba küldje az új könyvtárosnőt, ahol szakmai tanácsot kapott volna. Máik Sándor elvtárs, a Területi Bizottság új kultúrfelelőse elismerte, hogy hibáztak, s megígérte, hogy jövőre mintakönyvtárrá fejlesztik a Zsdánovot. Az is furcsa, hogy Vörös né elvtársnő tiszteletdíjasnak érzi magát, holott Máik elvtárs szerint SZTK és minden járulékot fizetnek utána, s a 700 forint nem tiszteletdíj, hanem fizetés. Akkor mi in-

dokolja a heti kétszeri, kétórás nyitvatartást?

A Zsdánovból azzal az érzéssel távoztam, hogy e könyvtárban süngösen nagy rendet kell teremteni!

*

Utam a 440. sz. legényszállás modern új épületéhez vezetett. Meglepetésként ért, hogy már az előcsarnokban, izléses plakátokon hirdetik a könyvtárat s a nyitvatartási időt. Reménykedve léptem be a gondonki irodába, ahol azonban kiderült, hogy könyvtáros jelenleg nincs, s hogy maga a gondnok, Mavrodisz Krisztosz, görög bányász kezeli a könyvvállományt.

Izléses, új könyvtárszekrényben mintegy 154 kötet könyv sorakozik, ami a 138 lakónak megfelelő cserével nagyjából elegendő is lenne. Am az anyag összetétele itt is hihetetlenül rossz. A 154 könyvből csak 4 kötet a magyar szépirodalom. A számlásokat a szakszervezet központilag látja el könyvekkel. Az elosztás — mint látszik, — teljesen mechanikus, gondatlan, nem az olvasók igényei szerint történik. Miért kell Glezermann: »A kizsákmányoló osztályok felszámolása a Szovjetunióban.« című tudományos művéből kettő, a »Titóék álarca nélkül.« című kiadványból négy egy olyan legényszálláson, ahol egyetlen Verne, Jókai vagy Móricz könyv nem található?

Krisztosz elvtárs azonban így is örül az új könyveknek — nemrég kaptak 25 darabot, — de kifogásolja, hogy a megígért csererendszer a legényszállások könyvtárai között még mindig nem indult meg. Valóban: miért nem?

Az is nyitott kérdés, hogy hol vannak leltározva a szálláshelyi könyvek?!

*

A látottakat és hallottakat összefoglalva megállapíthatjuk, hogy, sajnos, a VIII-as akna még ritka kivételek közé tartozik. Tatabányán jelenleg 88 kisebb-nagyobb könyvtár működik, ebből 40 a bányászkönyvtár. Az anyagi ellátottság elég jó. Ez évben a tröszt minden egyes dolgozójára havonként kb. 1.10 Ft beszerzési összeg jutott. Most az lenne a soron következő feladat, hogy a könyvtármunkát szakszerűvé tegyék. Mindenekelőtt szükséges, hogy a bányászkönyvtáraknak megfelelő összefogó szervük legyen. Ha a Zsdánov-könyvtár lesz az, akkor vagy iskolára kell küldeni a jelenlegi beosztottat, vagy szakképzett munkaerőt kell be-

állítani. Lehetetlen, hogy a VIII-as akna könyvtárosa szakismeretekben gazdagabb, mint a kultúrotthoné. Már Sándor elvtársnak azt is el kell érnie, hogy a bányászkönyvtárosok gyakrabban keressék fel a Megyei Könyvtárat, ahol mindenkinek szívesen segítenek. Meg kell indítani az aknakönyvtárak versenyét. Erről így vélekedett Erős János elvtárs:

— 1952. decemberében versenyfelhívást intéztem Tatabánya üzemi könyvtárosa-hoz. De későn közölték, ellaposodott az egész. Most átdolgozom, és úgy gondolom, hogy bányaviszonylatban »A legjobb bányakönyvtáros«, vagy »A legjobb aknakönyvtáros« címért versenyt indíthatnánk...«

A szakszervezeti kultúrfelelősnek támogatnia kell Erős elvtárs törekvéseit, a Megyei Könyvtár pedig kidolgozhatja a verseny feltételeit. Ugyancsak jogosan panaszkodott Erős elvtárs, hogy könyvtári munkája eddig még semmiféle elismerésben nem részesült, holott az egyik könyvnap jó lebonyolításáért a Könyvterjesztőtől már kapott egy oklevelet. Valóban visszas helyzet, hogy míg a Zsdánov könyvtárosának 200 olvasóhoz 700 forintnyi tiszteletdíja van, addig a VIII-as akna kitűnő könyvtárosa 306 olvasó elérésekor még nem kapott sem anyagi, sem erkölcsi elismerést!

Helyes lenne, hogy jövőre könyvtárosiskolát szervezzenek az üzemi könyvtárosok részére, a tanfolyamot a Megyei Könyvtár munkatársai szívesen vezetnék. Véleményük szerint már egy hatnapos iskola is eredményes lenne.

Helyes lenne az aknakönyvtárak közötti csererendszert bevezetni, hiszen egy aknakönyvtár soha nem fejleszthető oly nagyra, hogy minden könyvet beszerezzen. Jó lenne az is, ha a helyi Könyvterjesztőnél árusítanák a katalógus- és könyvkártyákat.

*

Jól mondotta Erős elvtárs: »Lássa az olvasó, hogy javát akarjuk!...« Csak annyit kell hozzátenni, hogy nem elég a jószándék, az olvasó akkor fog meggyőződni, hogy valóban javát akarjuk, ha könyvtárait gazdag, nekivaló könyvvállománnyal szereljük fel; ha jó könyvtárosait megbecsüljük, jutalmazuk; ha megteremtjük a szakszerűen megalapozott könyvtári élet feltételeit.

GYÖRI GYÖRGY